

החברה החדשה

דעה ומוסר
שנאמרו במסגרת שיעורי
הרב מאיר גרוסברד שליט"א
מגדלי התאומים רמת גן
צעירי הגבעה גבעת שמואל
בית מתתיהו גבעת שמואל

פרשת דברים תשפ"ה • גליון 259 שנה ו'

דעת הזמן – שיבת חזון והשעיה באב

בחורבן הבית בטל כתר תורה

כולנו מכירים את המנהג הקדום, לתת אפר בראש החתן קודם החופה, זכר לחורבן.

מקור המנהג הוא בגמרא (בבא בתרא דף ס' ע"ב), "אם אשכחך ירושלים... אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי. מאי על ראש שמחתי, אמר ר' יצחק זה אפר מקלה שבראש חתנים. אמר ליה רב פפא לאביי, היכא מנח לה, במקום תפילין, שנאמר לשום לאבלי ציון לתת להם פאר תחת אפר".

ומדוע באמת דווקא במקום תפילין? מבאר **המהרש"א**, כי תפילין מרמזים על כתר תורה, ולהזכיר לנו בעת שמחתנו - כי הפסדנו והתבטל מעמנו כתר תורה בגלל חורבן הבית.

וכפי שמביא **רבי גדליה נחמן בראדער** תלמיד ישיבת וואליזין (גן ירושלים) את הסיפור שמועתק בספרי הרומיים העתיקים, שבעת החורבן פגש אפלטון רבו של נבזרדן את ירמיהו הנביא כשהו מתפלל ועיניו זולגות דמעות. הוא שאל אותו כמה שאלות אשר זמן רב לא מצא להם פתרון, וירמיהו פתר אותם כלאחר יד. התפלא מאוד על חכמתו של ירמיהו ושאלו, אם כן שהנך חכם כל כך, למה תבכה על עצים ואבנים... ענה לו ירמיהו, מקור חכמתי הוא מהשפע האלוקי הנמצא בין האבנים הללו, 'כי מציון תצא תורה', וכעת שנחרב הבית, 'מלכה ושריה בגוים אין תורה', ואכן על חכמת התורה והשפע האלוקי שאבדו, על זה אני בוכה ומתאבל. והאבלות מעוררת את התקווה, שכאשר יבנה לנו בית המקדש, שפע עצום של תורה יהיה לנו, כמים לים מכסים, במהרה בימינו.

שיא הקושי - אות לקירוב הגאולה

את הגאולה המובטחת, המשיל הנביא ישעיה (פרק כא פסוק יב) לבוקר: "אמר שומר, אתא בוקר...". במקום אחר אומר הנביא (פרק סו פסוק ח) "כי חלה גם ילדה ציון...", והוא ממשיך את הגאולה ללידה.

הגר"א מבאר את המשותף לשני המשלים הללו, הבוקר והלידה, שכלל שהם מתקרבים ובאים - כן גובר הקושי שלפניהם. לפני האור ישנו חושך הכי חזק, ולפני הלידה ממש מתגברים הכאבים של צירי הלידה.

ובא הנביא ללמדנו, כי ככל שמתרבים הצרות והקשיים של עם ישראל, כך הגאולה קרובה מתמיד.

ולואי ונזכה בקרוב שתתמלא סאת צרותינו, ותגיע עת הלידה בבנין בית המקדש, 'אור חדש על ציון תאיר'.

החיבור בשורש לרוחניות יצמיח את הפריחה את הפסוק "אם יהיה נדחך בקצה השמים משם יקבצך ה' ומשם יקחך", מבאר **הסבא מקלם** שגם כאשר אדם נידח ורחוק מה', אבל כל עוד הוא מחובר קצת, אפילו 'בקצה השמים', עליו נאמר 'משם יקבצך...', הקב"ה יוציא אותו מהטומאה והגלות. כי כשיש חיבור בשורש, והיהודי לא מנותק לגמרי ח"ו, יש תקוה שיתחבר מחדש.

וזהו יסוד חשוב, שעל היהודי לשמור על חיבורים לרוחניות אפילו בדברים קלים, 'בקצה השמים', כי הם מהווים יסוד ושורש לאילן הרוחני שהקב"ה יגדלנו ויפריחנו.

ציפיה לישועה - מיסודות האמונה

אומרים אנו שלוש פעמים ביום בתפילת שמונה עשרה, "לישועתך קיונו כל היום".

הרב מבריסק מבאר, שיש כאן תביעה - לצפות לישועה כל היום וכל הזמן, וכפי שמבאר הסמ"ק שהוא כלול במצוה של 'אנכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים', שהיא המצוה הראשונה בעשרת הדברות, להאמין שהקב"ה הוא המושיע כפי שהושיענו ביציאת מצרים.

הנה כי כן, כל מהלך חיינו, כל רגע מן היום-יום שלנו, צריך להיות במהלך של אמונה וציפייה לגאולה וישועת עולמים במהרה בימינו.

החושך והאש של החורבן - חלק מבנין הישועה

בתפילת 'נחם' שבמנחה של תשעה באב, נאמר 'באש הצתה ובאש אתה עתיד לבנותה'.

רבי אהרן הכהן, בנו של החפץ חיים (אהבת חסד, הקדמה) מביא בשם אביו, שמה שמשה רבינו התקשה בעשיית המנורה, כי המנורה מרמזת את הקיום הנצחי של עם ישראל, ומשה רבינו ראה תקופות עתידיות בחיי עם ישראל של חושך ואפילה, רדיפות ואכזריות נוראה, והיה תמה איך שייך שיהיה קיום נצחי. אמר לו הקב"ה 'השלך לאש והיא נעשית מאליה', כי אכן תיעשה המנורה מיד ה' ולא ביד אדם, ודווקא מתוך האש והחורבן יאיר שמשו של עם ישראל.

וזה הביאור במילים אלו, 'באש הצתה ובאש אתה עתיד לבנותה', מתוך החושך באה הישועה - מפני שהחושך הוא חלק מן הישועה, במהרה בימינו.

נעשה עם הפרות שלנו אם משיח יבוא מחר? איפה נשאיר אותן? ומה נעשה עם הסוסים? ומה עם האכסניה שלנו? שאלה בדאגה. ושוב היהודי היה בהלם... הוא פנה לר' ישראל ושאל אותו: "ותגיד לי... אם יבוא המשיח ונעלה לארץ ישראל, מה נעשה עם הפרות שלנו? איפה נשאיר אותן? ומה נעשה עם הסוסים והתרנגולות? ומה עם האכסניה שלנו שהשקענו בפיתוחה שנים כה רבות?"... "על זה אתה דואג?!" השיב רבי ישראל בפליאה. "תגיד לי אתה, כשבאים הקוזקים ורודפים אחרך ברחובות העיירה, אתה אוהב את זה? וכשיש צרות מן הפריץ אתה לא סובל? אתה מבין למה אני מתכוון? כשיבוא המשיח לא יהיו יותר קוזקים לא פריץ כולנו נעלה לארץ ישראל..."

שוב עלה היהודי אל אשתו ואמר לה: "שמעי הרבי צודק, כשיבוא המשיח זהו זה, אין יותר קוזקים! כלנו הולכים לארץ ישראל!" האישה הסתכלה עליו במבט כביכול מבין ואמרה: **"הבנתי! זה אני כבר מבינה, אבל תרד ותגיד לרבי הזה שגם מחר יתפלל על ביאת המשיח, אבל בקש ממנו להגיד למשיח שייקח איתו את הפריץ והקוזקים לארץ הקודש וישאיר אותנו פה בשטעטל, עם הפרות, עם הסוסים ועם האכסניה..."** עלינו להיות מן המצפים לישועה, ולא שנחשוב על הסוסים והתרנגולות...

וכה תיאר זאת המגיד הגה"צ רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל בשיחתו: אדם שמתפלל על הגאולה מכיון שהוא כואב את צער השכינה, אף אם מאיזה טעם בקשתו אינה נענית, מכל מקום עצם תפילתו עושה נחת רוח לבורא. עצם הבקשה שיתרבה כבוד שמים - משמחת את הקב"ה. אנחנו מתפללים במקומות כה רבים על הגאולה, בל תהיה תפילתנו 'כצפצוף הזרזיר', אלא מתוך מחשבה והתבוננות.

אני זוכר כילד, הייתי הולך להתפלל בכולל 'חזון איש' עם ההייליגער סטייפלר זצ"ל, מידי שבת בשבתו. מה שרואים ושומעים כילד, זה נכנס לעצמות...

כאשר הגיעו בקדושה ל"ממקומך מלכנו תופיע ותמלוך עלינו כי מחכים אנחנו לך" - אני לא יכול לתאר לכם, כיצד הסטייפלר אמר זאת. הוא תפס את שני העמודים שבצידו, ואמר זאת בהשתפכות הנפש, שהורגשה בכל בית המדרש. **"ממקומך מלכנו תופיע!"** - תזרח כבר, **"ותמלוך עלינו כי מחכים אנחנו לך!"**, אפשר היה למשש בידיים את הציפיה וההמתנה לגאולה.

הסטייפלר כידוע לא שמע טוב והתפלל בקול רם. כאשר הציבור כבר החל שמונה-עשרה, הוא עוד אחז ב"צור ישראל קומה בעזרת ישראל", וכל בית המדרש רעד. הוא חש בצער השכינה, מצר בצרתם של ישראל. אם רק נתבונן מעט במה שאנו אומרים ומבקשים - כל צורת התפילה תראה אחרת, ונוכה שהתפילות תתקבלנה ובמהרה ניגאל.

במוצאי שבת קודש ליל תשעה באב, יישב עם ישראל כולו, כנהגו זה קרוב לאלפיים שנה, ויבכה בכיה שנקבעה לדורות על חורבן שני בתי המקדש, לפנינו מעט אודות הציפיה לגאולה, ואיך עשו זאת גדולי ישראל, ולוואי שעוד טרם היום המר נזכה וניוושע בתשועת עולמים, ובא לציון גואל ברחמים.

אחד מתלמידי מרן הגאון בעל ה'חתם סופר' זצ"ל, רבי משה נובומסטר מהמבורג, מתאר בספרו 'זיכרון למשה' כיצד רבו ז"ע קיים בנפשו את מצוות זיכרון החורבן וצערה של שכינתא בגלותא, וכך הוא כותב: "פעם, בערב תשעה באב, התבודד החתם סופר בחדרו. הייתי סקרן מאוד לדעת את סיבת התבודדותו, כי הלוא ידעתי שבערב תשעה באב אחר הצהריים, אינו עוסק לא בדבר הלכה ולא בחיבור תשובות לשואלים. העזתי פניי ברבי, והצאתי דרך חור המנעול, ומה נורא המחזה שנגלה לעיניי: איש האלוקים יושב ומקונן על חורבן הבית, על ידו מונח ספר ובידו כוס אשר לתוכה הזיל דמעותיו עד שנתמלאה, ובשעה שישב לאכול סעודה המפסקת לגם מכוס הדמעות, לקיים מה שנאמר 'האכלתם לחם דמעה ותשקמו בדמעות שליש'..."

את תלמידו של ה'חתם סופר' - רבי שמעון דייטש - שעלה לימים לירושלים, מצאו פעם בערב תשעה באב בשעת הסעודה המפסקת, כשהוא טובל את פתו בכוסית של דמעות.

"מאי האי?", שאלוהו חבריו. "כך נהג מורי ורבי ה'חתם סופר" - נענה להם רבי שמעון - "שהיה סוגר עצמו בחדר מיוחד בערב תשעה באב אחר הצהריים, בוכה ומקונן על חורבן בית המקדש ועל גלות השכינה, אוסף דמעותיו בכוס, ואחר כך טובל בהן את פתו בסעודה המפסקת, לקיים מה שנאמר 'ושיקווי בבכי מסכתי'..."

אבל כמה עלינו לישב ולהתאונן על החורבן ולצפות לישועה אמיתית וגאולה שלימה, וכאימרה שאמרו בשם הרה"ק מקוצק על דברי השולחן ערוך שראוי לכל ירא שמים להיות מיצר על חורבן הבית, ואם אינו ירא שמים מוטב שיהא מיצר על חורבן עצמו...

וכה מסופר על מרנא רבי ישראל סלנטר זצ"ל, שהגיע פעם לאכסניה והחליט לישון שם. בחצות לילה קם ממיתו והחל באמירת תיקון חצות בבכי תמרורים על שגלינו מארצינו, בעל האכסניה, יהודי פשוט, ראה את רבי ישראל מתפלל עם כוונה ויראה עצומה. היהודי, שבקושי ידע לקרוא, שאל את הרב: "רבי, מה אתה עושה?" והרב השיב: "אני מתפלל שבעזרת השם נזכה לראות בקרוב את קץ הגלות, ויבוא המשיח במהרה ונעלה כולנו לארץ הקדוש, לארץ ישראל".

בעל האכסניה בתמימותו אמר על כזה דבר אני צריך להיוועץ באשתי שהיא עקרת הבית... הוא עלה לקומה העליונה וסיפר את מה ששמע מהרב האורח לאשתו. "יקירתי, את יודעת הרבי שהגיע אלינו היום התפלל עכשיו על קץ הגלות, שבקרוב יבוא המשיח ונעלה כולנו לארץ הקודש, לארץ ישראל".

"קץ הגלות? משיח? ארץ ישראל?!" שאלה האישה. "חשבת מה

לעילוי נשמתו הטהורה של הנער חיים הלל בן ר' אהרן וציפורה ז"ל
נלב"ע ט' באב תש"ן
הונצח ע"י אביו ואמו ידידינו הנעלים הרב אהרן וציפורה בקשט שליט"א
מגדלי התאומים רמת גן - פתח תקוה

שיבת שיהם ומבורך!

להצלחה ורפואת הגוף והנפש עידן בן מזל ורחמים בן נקדם הונצח ע"י ידידיו רחמים חיימוב הי"ו

לע"נ איש היקר באדם אברהם [ברטו] בן יצחק ברדה ז"ל נלב"ע י"ח ניסן תשפ"ב הונצח ע"י ידידיו חתנו ובתו דוד ואילנית נוף שיחיו